

Prof. dr hab. Iwona Kabzińska

Instytut Archeologii i Etnologii PAN

Warszawa

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Gabrieli Augustyniak-Żmudy, zatytułowanej *Biografie językowe przesiedleńców ze wschodnich województw II Rzeczypospolitej mieszkających w regionie lubuskim*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Zielińskiej i dr Anny Żebrowskiej (promotor pomocniczy) w Instytucie Slawistyki PAN, Warszawa 2019, ss. 448

Podstawę przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej stanowią materiały zgromadzone przez Autorkę w trakcie długotrwałych, systematycznych badań terenowych, przeprowadzonych w latach 2009-2018 w 23 miejscowościach regionu lubuskiego, poddane wnikliwej analizie i interpretacji. Celem badań było ukazanie „różnorodności językowej przesiedleńców z dawnych wschodnich województw II Rzeczypospolitej [...]” (s. 7, por. s. 19, 434) mieszkających od lat powojennych we wspomnianym regionie. Doktorantka zrealizowała ten cel znakomicie, podejmując zarazem dyskusję z obowiązującą przez lata tezą, upowszechnianą m. in. przez środowiska naukowe (s. 70), o „jednorodności i integracji różnych odmian polszczyzny z wariantem ogólnym” (s. 266). Zrealizowane przez Nią badania pozwoliły na weryfikację i zanegowanie tej tezy przez podanie przykładu przesiedleńców z dawnych Kresów Wschodnich II RP, którzy zamieszkali na terenie regionu lubuskiego. Bardzo dobrze ukazany został także wpływ biografii językowych, indywidualnych doświadczeń, na idiolekty.

Autorka dysertacji umiejętnie zastosowała perspektywę biograficzną. W trakcie badań posłużyła się m. in. wywiadem biograficznym/narracyjnym. Rozmówcami były osoby urodzone w latach 1911-1942, reprezentujące różne grupy/kategorie językowe, wyznaczone przez Doktorantkę na podstawie deklaracji informującej o języku, jakim posługują się na co dzień poszczególne osoby. Wspomniane grupy/kategorie obejmują: osoby deklarujące mówienie (1) „po <<chachłacku>>”, (2) „po <<ukraińsku i polsku>>”, (3) „po <<białorusku i polsku>>”, (4) „po <<polsku i białorusku>>”, (5) „po <<polsku i ukraińsku>>” lub (6) „po

<<polsku i chachłacku>>” (pierwszy z deklarowanych języków jest językiem prymarnym, drugi – sekundarnym).

W badaniach wzięło udział 43 rozmówców. Dziewięcioro spośród nich urodziło się w woj. nowogrodzkim, dziewięcioro - w woj. tarnopolskim, siedmioro - w woj. poleskim, sześcioro - w woj. stanisławowskim, pięcioro - w woj. lwowskim, troje - w woj. wołyńskim, troje - w woj. białostockim, jedna osoba urodziła się w woj. wileńskim (s. 9-11). Kryteria doboru rozmówców zostały wyjaśnione w przekonujący sposób. Grupa objęta badaniami jest stosunkowo nieliczna, materiały zgromadzone przez Doktorantkę mają jednak duże znaczenie poznawcze, są źródłem cennych informacji dotyczących języka przesiedleńców, ich biografii językowych, losów członków badanej grupy.

Obszerną część dysertacji (s. 94-229) stanowi prezentacja wybranych biografii językowych, reprezentujących różne grupy/kategorie rozmówców. O wyborze przykładów zdecydowała m. in. „wartość informacyjna wywiadu” (s. 20). Biografie językowe zostały poddane wnikliwej analizie, mającej m. in. na celu ukazanie wpływu historii życia poszczególnych osób na idiolekty.

Za autorami pracy zbiorowej zatytułowanej *Psychologia rozwoju człowieka*, pod red. J. Trempały (2011), Doktorantka przyjęła następujące cezurę czasowe: dziecko (0-6 lat), młody wiek szkolny (7-12), dorastanie (13-23), dorosłość (24-65), starość (od 66 lat) (s. 94). Poszczególne osoby zostały poproszone przez Badaczkę, by opowiedziały o „swo[im] życiu od czasów dzieciństwa” (s. 12). Autorka dysertacji przypominała, że pierwsza faza wywiadu biograficznego obejmuje spontaniczną wypowiedź rozmówcy na temat określony przez badacza (tu: przedstawienie swojej biografii). Powołując się na Harry’ego Hermannsa, zaznaczyła, że osoby biorące udział w badaniach przedstawiają „nieprzygotowaną wcześniej historię [swego] życia” (s. 12). Nasuwa się pytanie czy żaden z rozmówców Doktorantki nie miał wcześniej okazji prezentowania historii swego życia, np. w mediach lub podczas jakiejś uroczystości. Jeśli tak, w przypadku takich osób nie można mówić o braku przygotowania do udziału w badaniach, podczas których rozmówca opowiada „nieprzygotowaną wcześniej historię [swego] życia”. Należy również wspomnieć o możliwym wpływie niektórych osób uczestniczących w badaniach na innych uczestników. Sprzyja temu, moim zdaniem, „metoda kuli śniegowej”, stosowana przez wielu badaczy (posłużyła się nią również Doktorantka). Osoby, które wystąpiły już w roli rozmówców, nie tylko kierują badacza do innych, potencjalnych, uczestników badań, ale też mogą informować ich o tym, czego dotyczą

badania, jakie problemy są przedmiotem rozmów. Zachowania te nie wpływają na język, jakim posługują się poszczególne osoby, mogą natomiast oddziaływać na sposób konstruowania biografii, dobór problemów, uwzględnienie poszczególnych wątków, ukierunkowując uwagę rozmówcy *in spe* na określone kwestie.

Powołując się na H. Hermannsa, Doktorantka podkreśliła, że „[d]obre przygotowanie informatora do rozmowy wzbudza pozytywne emocje, dzięki którym z chęcią opowiada on historię swego życia” (s. 12). Chciałabym zauważyć, że nie jest to regułą. Pozwolę sobie sięgnąć do własnych badań, przeprowadzonych w latach 1990. na terenie Republiki Białoruś. Podstawową grupę rozmówców stanowiły osoby identyfikujące się jako Polacy. Informacja o tym, że chciałabym poznać historię ich życia nie zawsze wzbudzała pozytywne emocje, losy poszczególnych osób nie były bowiem wolne od dramatycznych doświadczeń, sytuacji granicznych. Niektórzy próbowali o nich zapomnieć. Obawiali się cierpienia związanego z ponownym przeżywaniem tragicznych doświadczeń w trakcie rozmowy. Czy rozmówcy Doktorantki, którym los również nie szczędził dramatów, nie mieli podobnych obaw? Czy wszyscy reagowali entuzjastycznie na propozycję uczestnictwa w badaniach wymagających powrotu do bolesnych przeżyć z przeszłości?

Jak wspomniałam, zgodnie z zasadą obowiązującą badaczy posługujących się wywiadem biograficznym/narracyjnym, w pierwszej części wywiadu rozmówca przedstawia swoją biografię, zgodnie z określonym przez siebie porządkiem i doбором omawianych kwestii. W drugiej części badacz ma możliwość zadawania pytań („dopytywania”), podejmowania interesujących go szczególnie wątków, odniesienia się do wypowiedzi rozmówcy. Jestem ciekawa, jaki kształt przybrały biografie rozmówców w pierwszej fazie rozmowy. Jakie miejsce zajmowały w nich kwestie związane z językiem, różnymi sferami jego występowania (dom rodzinny, kontakty sąsiedzkie, religia, edukacja), nabywaniem określonych kompetencji językowych, kształtowaniem stosunku do różnych języków (w tym – własnego)? Czy rozmówcy spontanicznie poświęcili im uwagę? Jakie problemy pojawiły się dopiero w fazie „dopytywania”?

Synonimem terminu ‘biografia językowa’ jest ‘życiorys językowy’ Terminem tym posługuje się m. in. Tadeusz Lewaszkiewicz (s. 17). Zdaniem tego badacza, znajomość „życiorysu językowego” jest niezbędna „<<w interpretacji cech językowych poszczególnych idiolektów i w ocenie stopnia ich zintegrowania z językiem ogólnopolskim>> [2017: 59]” (s. 17; cytatał pochodzi z monografii zatytułowanej *Język powojennych przesiedleńców z*

Nowogródka i okolicy, Poznań 2017). Z treści rozprawy wynika, że termin 'życiorys językowy' jest używany rzadziej niż 'biografia językowa'.

Autorka dysertacji wymieniła prace dotyczące biografii językowych które, Jej zdaniem, „zasługują na szczególną uwagę” (s. 14). Podała też wybrane przykłady definicji tego typu biografii. W swojej pracy przyjęła definicję sformułowaną przez Katherine Meng, zgodnie z którą biografia językowa stanowi „przedstawienie rozwoju językowego osoby w każdym z wydzielonych etapów życia, biorąc pod uwagę kontekst społeczny [Meng 2004]” (s. 15). Szczególne znaczenie ma przeżywanie (doświadczenie) różnorodnych sytuacji związanych z posługiwaniem się określonym językiem/językami. Do podanych w dysertacji przykładów definicji biografii językowych dodałabym klarowną i wyczerpującą, moim zdaniem, definicję sformułowaną przez Annę Zielińską w książce zatytułowanej *Mowa pogranicza. Studium o językach i tożsamościach w regionie lubuskim* (Warszawa 2013, s. 68). Zgodnie z tą definicją: „Biografia językowa to historia przyswajania i używania języków w ciągu całego życia człowieka, uwzględniająca po kolei fazy jego życia [...] oraz wydarzenia, które wpłynęły na zmianę języka w rodzinie. Bibliografia językowa pokazuje wartość komunikatywną języka w ciągu całego życia mówiących”.

Zdaniem Doktorantki wśród rodzimych prac językoznawczych brakuje przykładów „kompleksow[ego] ujęci[a] wpływu biografii na *idiolekty*” (s. 267; kursywa w oryginale). Powoduje to brak „wzorca metodologicznego” (tamże). Czy Autorka dysertacji znalazła taki „wzorzec” w pracach powstałych w innych kręgach językowych? Którą z wymienionych przez Nią prac, i z jakich względów, można uznać za „kompleksowe ujęcie wpływu biografii na *idiolekty*”?

W dysertacji w syntetyczny sposób omówiono stan badań dotyczących polszczyzny kresowej oraz badań językoznawczych obejmujących obszary, które znalazły się w granicach Polski po II wojnie światowej. Doktorantka zwróciła uwagę na zakres podejmowanych studiów, najważniejsze osiągnięcia, a także na historyczno-polityczny kontekst badań prowadzonych w różnych okresach i jego wpływ na sposób prezentacji efektów prac badawczych.

W znacznym skrócie ukazane zostało zjawisko migracji, mających m. in. wpływ na biografie językowe migrantów. Migracjom, jakie miały miejsce na ziemiach polskich między rokiem 1569 a rokiem 1918 poświęcono zaledwie jedną stronę tekstu (s. 73-74), niewiele

miejsca zajęły również wzmianki o migracjach okresu międzywojennego (s. 74-75). Szersze ujęcie tego zjawiska obejmuje czasy po II wojnie światowej (s. 76-86).

Migracje są najczęściej związane z określoną sytuacją polityczną i ekonomiczną, stanowią również źródło różnorodnych doświadczeń, nierzadko bardzo trudnych, dramatycznych. Tego rodzaju doświadczenia towarzyszą zwłaszcza migracjom przymusowym, związanym z koniecznością opuszczenia rodzinnego domu i „oswajania” nowego miejsca zamieszkania. Przesiedlenia są przykładem doświadczeń/sytuacji granicznych, szczególnie interesujących Doktorantkę w analizowanych przez nią biografiach. W narracjach wielu osób reprezentujących badaną grupę obecne są m. in. wspomnienia podróży w „bydlęcym wagonie”. Cytowane w dysertacji fragmenty wywiadów, ukazujące przeżycia związane z tą podróżą (s. 88-92), wzbogacają wiedzę o warunkach, w jakich odbywało się przesiedlanie mieszkańców dawnych Kresów Wschodnich na tzw. Ziemię Odzyskane i doświadczeniach związanych z przymusową migracją. Pamięć o nich naznaczyła życie przesiedleńców na długie lata. Przypuszczam, że część rozmówców niechętnie wracała do wydarzeń oznaczających koniec ich świata, tułaczkę i poszukiwanie nowego miejsca na ziemi.

Zgodnie z teorią ugruntowaną, która zainspirowała Autorkę dysertacji, hipotezy badawcze formułowane są stopniowo (s. 18). Doktorantka używa zamiennie terminów ‘teoria’ i ‘metoda ugruntowana’, mówi też o „metod[zie] teorii ugruntowanej” (s. 18). Pojawia się pytanie, na jakim etapie badań zostały sformułowane tezy przedstawione we wstępnej części pracy, dotyczące wpływu różnorodnych biografii językowych na idiolekty i językowe różnicowanie przesiedleńców oraz konieczności poddania „naukowej dyskusji” „pogląd[u] dotycząc[ego] jednorodności mowy przesiedleńców” (s. 7)? Jakie hipotezy pojawiły się w miarę rozwoju badań?

Doktorantka podkreśliła, że „metod[a] ugruntowan[a]” pozwala „dostrze[c] [...] zjawiska językowe lub społeczne, nieprzewidziane w pierwszych etapach eksploracji” (s. 19). O jakich „nieprzewidzianych zjawiskach” można mówić w przypadku przeprowadzonych przez nią badań? Jaki miały one wpływ na wyniki prac badawczych?

Lista publikacji dotyczących kwestii merytorycznych (teoria ugruntowana, wywiad biograficzny/narracyjny) jest stosunkowo krótka, prace wykorzystane przez Doktorantkę zawierają jednak podstawowe wskazówki umożliwiające ogólną orientację w problematyce

teoretyczno-metodologicznej. Są też wystarczające do przeprowadzenia badań i realizację celów określonych przez Autorkę dysertacji.

Trudną do przecenienia wartość poznawczą ma wnikliwa analiza językoznawcza (jakościowa, ilościowa, porównawcza), przeprowadzona przez Doktorantkę. Poddano jej materiały zgromadzone w trakcie badań terenowych, przedstawiające różnego rodzaju „kategor[i]e wyodrębnion[e] przy zastosowaniu kryterium deklarowanego języka prymarnego” (s. 31), występujące na badanym terenie. W celu przeprowadzenia analizy porównawczej Doktorantka sięgnęła m. in. do „opracowań naukowych polszczyzny dawnych wschodnich województw przedwojennej Polski oraz gwar występujących na terenie regionu lubuskiego” (s. 24). Pomogły Jej one w „ustal[eniu] kanon[u] cech, który stanowi bazę porównawczą dla analizy zebranego przez [...] [Nią] materiału językowego” (tamże). Opowieści respondentów (autonarracje) pozwoliły także na określenie „schemat[ów] narracyjn[y]ch” (s. 14), umożliwiających odtworzenie „ogólnej wiedzy o [...] kulturze” (s. 14, przyp. 4) grup reprezentowanych przez rozmówców.

Na podstawie kanonu tekstów grup idiolektów i przypadków jednostkowych, opracowanego przez Doktorantkę, szczegółowo określone zostały cechy fonetyczne i fleksyjne poszczególnych idiolektów. Zakres materiałów poddanych analizie jest bardzo szeroki. W przypadku rozmówców „deklarując[y]ch mówienie po <<chachłacku>>” uwzględniono „5069 wyrazów dla każdej z osób” (s. 29), w grupie osób mówiących „po <<ukraińsku i polsku>>” – 4048 wyrazów, w przypadku osoby „deklarującej mówienie po <<białorusku i polsku>>” – 2775 wyrazów, osoby „deklarując[e]j mówienie po <<polsku i białorusku>>” – również 2775, w przypadku osób „deklarując[y]ch mówienie po <<polsku i ukraińsku>>” – „5110 wyrazów, dla każdego respondenta” (tamże), w przypadku osoby „deklarując[e]j mówienie po <<polsku i chachłacku>>” – 5069 wyrazów (tamże).

Badania zrealizowane przez Autorkę dysertacji umożliwiły określenie sytuacji językowej rozmówców przed przesiedleniem i w nowym miejscu zamieszkania, omówienie funkcji języka, jakim posługiwali się rozmówcy, związanych z nim doświadczeń. Wiele miejsca Doktorantka poświęciła zjawisku bilingwizmu, występującemu na interesującym Ją terenie, jego źródłom i warunkom sprzyjającym rozwojowi lub zanikaniu. Za szczególnie ciekawe uważam fragmenty pracy dotyczące przełączania kodów, ukazujące m. in. wpływ środowiska społecznego na idiolekty. Należy zwrócić uwagę na staranną transkrypcję

wywiadów, zgodnie z zasadami przyjętymi przez Doktorantkę (zostały one wyjaśnione na s. 23-24).

Badacze zajmujący się biografiami językowymi, m. in. cytowana przez Doktorantkę Brigitte Busch (autorka artykułu opublikowanego w: „Applied Linguistic”, 38/3, 2017, s. 340-358), zwracają uwagę na „*repertuar językowy, ideologi[ę] językow[a] i przeżywanie języka*” (s. 16; kursywa w oryginale). Zagadnienia te zostały również uwzględnione przez Doktorantkę. Wzięła ona także pod uwagę „*kwestie związane z polityką językową krajową i regionalną, mające wpływ na ideologie językowe*” (s. 118; kursywa w oryginale), wskazała okresy, w których kształtowały się zachowania językowe poszczególnych osób i określiła czynniki, mające na nie wpływ. Szczególnie podkreślona została rola języka/języków używanego/używanych w domu rodzinnym rozmówców w okresie poprzedzającym przesiedlenie, przebywanie w określonym środowisku socjolingwistycznym.

Kluczowymi terminami zastosowanymi przez Doktorantkę do analizy zgromadzonych materiałów są: idiolekt, język i mowa, język prymarny i język sekundarny, język przodków (dziedzictwo językowe), kontakt językowy, bilingwizm, społeczność bilingwalna, repertuar językowy, atrycja językowa, prestiż i status języka, dyglosja, interferencja, przełączanie kodów, gwary przejściowe i mieszane (język mieszany), konwergencja, transfer, ideologia językowa. Znaczenie każdego z wymienionych terminów zostało szczegółowo wyjaśnione (s. 32-49).

Recenzowana rozprawa składa się z „Wprowadzenia”, pięciu rozdziałów, „Aneksu”, „Spisu tabel”, „Spisu wykresów”, „Bibliografii” oraz streszczeń w języku polskim i angielskim. Tytuł pracy odpowiada jej treści. Nie mam zastrzeżeń do układu dysertacji, jej koncepcji, jak również do języka, sugerowałabym natomiast zastanowienie się nad zmianą tytułu pierwszego rozdziału, zawierającego informacje dotyczące celu i metod pracy, jej konstrukcji, terminów używanych przez Doktorantkę, stanu badań nad polszczyzną kresową i studiów językoznawczych przeprowadzonych na terenach, które znalazły się w granicach Polski po II wojnie światowej. Rozdział ten nosi tytuł „Wstęp”. Moim zdaniem, tytuł ten jest zbyt wąski w stosunku do treści rozdziału.

Cenną część rozprawy stanowi obszerny „Aneks”. Zamieszczono w nim transkrypcje 11 rozmów przeprowadzonych przez Doktorantkę z przedstawicielami badanej grupy. Reprezentują one różne kategorie wyznaczone na podstawie deklaracji dotyczącej języka używanego na co dzień przez poszczególne osoby. Rozmowy dotyczyły różnorodnych

zagadnień: kwestii językowych, edukacji, religijności, życia codziennego i świętowania, wydarzeń wojennych, zdrowia, pracy w kołchozie, przesiedleń, nauki języka polskiego, małżeństw mieszanych, rodziny, warunków życiowych, stosunków społecznych. Materiały zamieszczone w „Aneksie” wydatnie wzbogacają wiedzę o języku rozmówców i różnych elementach ich biografii oraz związkach między historią życia poszczególnych osób a idiolektami. Z zapisu poszczególnych wywiadów jasno wynika, które kwestie zostały poruszone przez rozmówców, które natomiast stanowią efekt „dopytywania”.

Rozprawa została starannie przygotowana pod względem merytorycznym i językowym, dopracowania wymaga natomiast „Bibliografia” (s. 410-433), obejmująca liczne publikacje i źródła internetowe. Konieczne jest ujednoczenie sposobu zapisu poszczególnych pozycji, a w niektórych miejscach – wprowadzenie uzupełnień. W kilku przypadkach brak np. nazwy wydawnictwa (poz. 7, 24, 31, 73, 82, 123, 135, 208, 235, 250, 258). W wielu miejscach przed numerem czasopisma, w którym opublikowano artykuł wymieniony w „Bibliografii”, brakuje informacji, czy chodzi o numer (nr), tom (t.), zeszyt (z.), volumin (vol.), itp. Brak konsekwencji odnośnie do stosowania przecinków oddzielających poszczególne człony zapisu bibliograficznego. Nie podano nazwiska i inicjału imienia redaktora jednej z prac zbiorowych (62). W kilku miejscach dwukrotnie występuje data wydania pozycji umieszczonej w „Bibliografii” (np. 74, 152, 153, 188, 203, 253). W przypadku kilku prac opublikowanych w wydawnictwach zbiorowych lub czasopismach brak numerów stron (np. 31, 244, 250). W niektórych monografiach i pracach zbiorowych (np. 7, 40, 77, 103, 142, 151, 208, 267) z niejasnych powodów podano pojedyncze lub wybrane strony.

Walorami pracy są: interdyscyplinarny charakter, połączenie perspektywy mikrosocjologicznej z szerszą perspektywą historyczną i społeczno-kulturową, zwrócenie uwagi na „przeszłość[ć] językow[ą] przesiedleńców” (s. 266), przedstawienie przykładów biografii językowych oraz poddanie ich wnikliwej analizie językoznawczej (ilościowej, jakościowej, porównawczej), staranne opracowanie materiałów zgromadzonych przez Doktorantkę w trakcie badań terenowych, ukazanie języka nie tylko jako podstawowego elementu komunikacji, ale także jako istotnej części ludzkich doświadczeń, historycznego dziedzictwa i wyznacznika tożsamości. Dysertacja w znaczącym stopniu poszerza wiedzę o różnicowaniu językowym polskiego społeczeństwa, wyjaśnia niektóre przyczyny owego różnicowania, wzbogaca również wiedzę o losach przesiedleńców z dawnych Kresów

Wschodnich II RP, ich doświadczeniach, czynnikach mających wpływ na ich biografie. Bardzo dobrze pokazany został wpływ biografii na idiolekty poszczególnych jednostek i grup.

W zakończeniu pracy znalazła się informacja o tym, że „[b]adacze polszczyzny kresowej przeniesionej na zachodnie terytoria Polski nie uwzględniali przeszłości językowej przesiedleńców i widzieli w nich w miarę jednorodną grupę” (s. 266). W tym miejscu należałoby przypomnieć wymienione wcześniej przez Doktorantkę publikacje, które przeczą temu twierdzeniu (s. 70-72). Należy do nich m. in. wspomniana już przeze mnie monografia autorstwa Anny Zielińskiej (2013). Część tej pracy poświęcona jest analizie języka przesiedleńców z dawnych Kresów Wschodnich mieszkających w regionie lubuskim (s. 28-32, 224-231).

Na podkreślenie zasługuje niezwykle staranne opracowanie wyników badań, zarówno w formie opisowej, jak i graficznej – w postaci licznych tabel (122) i wykresów (91). Wymagało to od Doktorantki dużego nakładu pracy, a w przypadku prezentacji wyników badań w formie graficznej - także bardzo dobrej znajomości odpowiednich programów komputerowych.

Recenzowana rozprawa jest ważnym przykładem badań nad biografiami językowymi, mogącym zainspirować kolejnych badaczy, ukazującym możliwości zastosowania perspektywy biograficznej do badań językoznawczych z zakresu socjolingwistyki. Źródła zgromadzone przez Doktorantkę mają ogromne znaczenie dla zachowania (ocalenia) części niematerialnego dziedzictwa kulturalnego/narodowego badanej grupy i jego dokumentacji. Zgodnie z sugestią Autorki dysertacji, przedstawiona przez Nią rozprawa może być „wykorzyst[ana] do prac naukowych z zakresu innych dyscyplin humanistycznych” (s. 267).

Konkluzja: Recenzowaną rozprawę oceniam pozytywnie. Jest ona dziełem nowatorskim, wskazującym godne uwagi i naśladownictwa podejście badawcze, świadczącym o dobrej znajomości warsztatu naukowego przez Autorkę, umiejętności połączenia wiedzy teoretycznej z praktyką terenową. Rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, sformułowane w Ustawie z dn. 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym* (art. 13 ust. 1): „Stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego”, świadczy o „ogólnej wiedzy teoretycznej” w dyscyplinie naukowej reprezentowanej przez Autorkę dysertacji, jak również o „umiejętność[ci] samodzielnego prowadzenia pracy naukowej” (por. ust. 2 ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* z dnia 20 lipca 2018 r.; DZ.U. poz. 1668).

Wnioskuje o dopuszczenie Pani mgr Gabrieli Augustyniak-Żmudy do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Mam nadzieję, że przygotowana przez Nią rozprawa zostanie opublikowana, po wprowadzeniu niezbędnych poprawek i uzupełnień.

A handwritten signature in black ink, reading "Jacek Kabońka". The signature is written in a cursive style with a large, stylized initial 'J'.

Warszawa, 7 sierpnia 2019 r.